

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ДЯЧЕНКО Ольга Павлівна

УДК 332.14.330.341.1(043)

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ
РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Покровськ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Черкаському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки України (м. Черкаси).

Науковий керівник: доктор наук з державного управління, доцент
Гончаренко Ірина Георгіївна,
Черкаський державний технологічний університет
Міністерства освіти і науки України (м. Черкаси),
завідувач кафедри фінансів.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, доцент **Солоха Дмитро Володимирович,** Київський національний університет культури і мистецтв Міністерства культури України (м. Київ), завідувач кафедри економіки і менеджменту;

кандидат економічних наук **Харченко Олександра Сергіївна,** Донбаська державна академія Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ), старший науковий співробітник науково-дослідного сектору.

Захист відбудеться «19» жовтня 2017 р. о 14 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 11.052.09 у ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» Міністерства освіти і науки України за адресою: 85300, м. Покровськ, пл. Шибанкова, 2, ауд. 1.113.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» Міністерства освіти і науки України за адресою: 85300, м. Покровськ, пл. Шибанкова, 2.

Автореферат розісланий «18» вересня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

О. В. Рева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Забезпечення соціально-економічного розвитку та поліпшення якості життя населення можливо лише на основі системного, ефективного використання продуктів інноваційної діяльності. Інновації є необхідною умовою розвитку виробництва в регіонах, підвищення якості та збільшення кількості продукції, появи нових товарів і послуг. Сучасні досягнення в галузі науки і технологій визначають динаміку економічного зростання регіонів, рівень конкурентоспроможності держав у світовому співтоваристві, ступінь забезпечення їх національної безпеки та їх рівноправної інтеграції в світову економіку.

Інноваційні процеси не можуть не враховуватися при плануванні розвитку економіки України та її регіонів, адже вони є суттєвим фактором в подоланні структурної кризи та забезпеченні стабільного розвитку економіки. Підвищення рівня інноваційного потенціалу визначає вектор розвитку України та її територій на тривалу перспективу

Визначення напрямків соціально-економічного розвитку регіону вимагає задіяння відповідних механізмів та інструментів управління, які дозволяли б органам регіонального управління здійснювати в короткостроковій та довгостроковій перспективі оцінку обсягів та меж зростання валового регіонального продукту в залежності від інвестиційних зусиль, платоспроможного попиту, демографічних факторів, а також темпів технічного прогресу та інших чинників. Концептуальною основою таких механізмів має бути управління використанням інноваційного потенціалу регіону.

Результати дослідження по даній проблематиці переконують, що в процесі переходу України до моделі сталого розвитку необхідно створення дієвого механізму раціонального використання інноваційного потенціалу регіону як важливого інструменту соціально-економічного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності в глобальному просторі.

Теоретичні та методологічні основи дослідження проблем регіонального управління представлені в працях І. Алезіна, М. Глікмана [*M. Glikman*], О. Гранберга [*O. Granberger*], П. Іванова, Р. Рамоса, А. Ширмона, Р. Шніпера [*R. Shniper*] та ін. Проблеми аналізу науково-технічного потенціалу розглядали М. Бендик, Д. Гібсон [*D. Gibson*], В. Громека, Е. Клейн [*E. Klayne*], Дж. Лоу [*J. Lowe*] та ін. Глибокі дослідження в галузі формування та розвитку інноваційних систем проведені зарубіжними вченими Дж. Бортсом [*J. Borts*], Ж.-Р. Будвілем [*J.-R. Budvile*], Л. Водачек, О. Водачковою, П. Друкером [*P. Druker*], М.Клейтоном [*M. Kleyton*], Б. Лундваллом [*B. Lundvall*], Е. Менсфілдом [*E. Mensfield*], Г. Меншем [*H. Mensh*], Р. Нельсоном [*R. Nel'con*], Дж. Ніос [*Dzh. Nioc*], Ф. Перру [*F. Perru*], Б. Санто [*B. Santo*], Р. Солоу [*R. Solou*], Б. Твісса [*B. Tviss*], К. Фріменом [*K. Freeman*], Т. Хегерстрандом [*T. Heggerland*], М. Хіроокі [*M. Khirooki*], Й. Шумпетером [*J. Schumpeter*] та ін. Дослідження методичних та практичних аспектів регулювання інноваційної діяльності, визначення сутності інноваційного потенціалу, його структури й складових відображено у наукових працях В. Авдєєнко, О. Ареф'євої, В. Архіпова,

І. Бузько, А. Воронкової, В. Головатюк, М. Данько, Е. Дмитренко, Т. Качали, О. Коломицевої, Д. Кокуріна, А. Костенко, Є. Лапіної, Л. Мартюшевої, І. Отенко, Є. Попова, Д. Солохи, Ю. Ткаченко, О. Федоніна, О. Харченко, М. Чухрай, Л. Шаміної, Л. Шевчук, В. Шпильової, О. Яроша та ін.

Проте на регіональному рівні залишаються недостатньо розробленими питання, пов'язані з розробкою ефективного організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону, оцінкою рівня інноваційної діяльності регіону, також потребують подальшого вирішення завдання регулювання регіонального інноваційного розвитку. Викладене обумовлює актуальність теми дослідження, постановку його мети і завдань, вибір методів дослідження, а також структуру дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою частиною комплексних науково-дослідних робіт, що виконувались у Черкаському державному технологічному університеті протягом 2012-2014 рр., зокрема за темою: «Підвищення ефективності управління соціальним розвитком підприємства» (номер державної реєстрації 0114U002949). Участь автора у виконанні цієї роботи полягає в обґрунтуванні впливу інноваційного потенціалу регіону на ефективність управління соціальним розвитком підприємств регіону, розвитку методології індикативної оцінки відтворювальної діяльності регіону, дослідженні економічного потенціалу регіону, узагальненні теоретичних та методологічних аспектів ефективної реалізації потенціалу регіону.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в розвитку теоретичних, методичних та практичних засад удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу для забезпечення соціально-економічного розвитку регіону.

Для досягнення поставленої мети було передбачено постановку і послідовне вирішення наступних задач:

узагальнити наукові погляди на зміст поняття «інноваційний потенціал регіону», шляхи і засоби його формування і реалізації;

уточнити причини і фактори стримання інноваційної діяльності в регіоні;

удосконалити методику оцінки інноваційного потенціалу регіону на основі комплексної системи індикаторів його розвитку;

визначити стан інноваційного потенціалу регіонів України і рівень його реалізації;

удосконалити методичні засади вибору стратегічних напрямів підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу регіону

удосконалити організаційно-економічний механізм реалізації інноваційного потенціалу регіону;

розвинути інформаційно-аналітичне забезпечення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону.

Об'єктом дослідження є процеси соціально-економічного розвитку регіону шляхом реалізації його інноваційного потенціалу.

Предметом дослідження є теоретичні і методичні основи удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертаційної роботи є діалектичний підхід до вивчення конкретних економічних явищ та процесів, що відбуваються в регіоні; фундаментальні та прикладні праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів в сфері управління розвитком регіональної інноваційної системи та соціально-економічним розвитком регіону в цілому.

В процесі дослідження використовувались: *систематизація, конкретизація, декомпозиція* (в процесі розвитку понятійно-категоріального апарату регіональної економіки, узагальнення теоретичних основ формування і реалізації інноваційного потенціалу регіону), *статистичний аналіз, графічний метод, порівняння* (при діагностиці стану соціально-економічного розвитку регіонів України), *системний, логічний, структурний, факторний аналіз* (при вдосконаленні методики оцінки інноваційної діяльності регіону на основі комплексної системи індикаторів його розвитку), *систематизація, групування, метод експертних оцінок, класифікаційний та типологічний підходи, кореляційний аналіз, матричний метод* (при аналізі інноваційного та наукового потенціалів регіонів України, оцінці інтегрального показника інноваційного потенціалу регіонів України), *індукція і дедуція, ієрархії, програмно-цільовий, структурне моделювання* (в процесі розробки механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону), *структурний синтез, узагальнення* (в процесі розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення організаційно-економічного механізму і формулювання висновків).

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативно-правові акти державного та регіонального рівнів, що регламентують економічну діяльність, матеріали Державної служби статистики України, інформація головних управлінь статистики в областях України, а також монографії та публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, представлені в періодичних друкованих та електронних виданнях.

Використання аналітико-евристичного потенціалу цих прийомів та методів при поетапному вирішенні задач дисертаційного дослідження забезпечило аргументованість оцінки, достовірність проміжних результатів та об'єктивність сформульованих висновків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретико-методичних та практичних основ удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу для забезпечення соціально-економічного розвитку регіону. Найбільш суттєві положення, що визначають наукову новизну дисертаційної роботи, полягають в наступному:

удосконалено:

методику оцінки інноваційного потенціалу регіону за рахунок формування комплексної системи індикаторів його стану, яка охоплює п'ять окремих

потенціалів-складових інноваційного потенціалу регіону (науковий, кадровий, техніко-технологічний, фінансово-економічний, організаційний) і передбачає використання інтегрального показника, що дозволяє отримати системну і об'єктивну кількісну характеристику інноваційного потенціалу регіону і рейтингувати регіони України за рівнем інноваційного потенціалу;

методичні засади обґрунтування стратегічних напрямів підвищення реалізації інноваційного потенціалу регіонів за рахунок побудови матриці в координатах «рівень інноваційного потенціалу регіону – рівень реалізації інноваційного потенціалу регіону» і визначення десяти стратегічних напрямів, які охоплюють усі квадранти матриці, що дозволить диференціювати методи, інструменти і важелі підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу регіону залежно від його поточних стану і рівня використання;

організаційно-економічний механізм реалізації інноваційного потенціалу регіону, який, на відміну від існуючого, передбачає технологізацію завдань відповідно до визначеного стратегічного напрямку підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу і розширення інструментарію регіонального управління за рахунок впровадження засобів регіонального маркетингу, що дозволить підвищити результативність такого механізму;

дістало подальшого розвитку:

зміст поняття «інноваційний потенціал регіону», який запропоновано розглядати як результуючу сукупність наукового, кадрового, техніко-технологічного, фінансово-економічного, організаційного потенціалів, що забезпечує інноваційну діяльність і визначає рівень розвитку інноваційно-орієнтованої економіки регіону – в широкому розумінні, та як сукупність певних ресурсів (елементів), які використовуються в інноваційній діяльності регіонального суб'єкту – у вузькому розумінні, що надає можливість уточнити і конкретизувати теоретичні основи формування і реалізації інноваційного потенціалу регіону;

комплекс факторів стримання інноваційної діяльності в регіоні (економічні, організаційні, фінансові, нормативно-правові), що сприятиме визначенню стратегічних напрямів підвищення реалізації інноваційного потенціалу регіону;

методичні підходи до оцінки стану і ступеня використання інноваційного потенціалу регіонів України шляхом застосування інтегрального показника інноваційного потенціалу і кількісного визначення рівня його реалізації, оцінки впливу інноваційного потенціалу регіонів на рівень їх соціально-економічного розвитку з використанням рангової кореляції Спірмена, застосування матричного методу аналізу регіональних диспропорцій у формуванні і реалізації інноваційного потенціалу регіонів України, що дозволяє конкретизувати шляхи і засоби їх подолання;

структура інформаційно-аналітичного забезпечення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону за рахунок доповнення інформаційної складової блоком моніторингу реалізації інноваційного потенціалу, а аналітичної складової – методичними

рекомендаціями щодо оцінки інноваційної потенціалу регіону і результативності засобів його реалізації, що дозволить підвищити обґрунтованість управлінських рішень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні напрямків розвитку та підвищення ефективності функціонування регіональної соціально-економічної системи на засадах раціонального використання інноваційного потенціалу, вдосконаленні методики оцінки інноваційного потенціалу регіону на основі комплексної системи індикаторів, а також в обґрунтуванні способів підвищення рівня використання інноваційного потенціалу регіону на основі організаційно-економічного механізму його реалізації, що являє собою особливу форму інтеграції та збалансованого функціонування основних учасників регіональної інноваційної системи – органів регіонального управління, промислових підприємств, наукових організацій та освітніх закладів. Викладені в роботі наукові результати були впроваджені в діяльності Департаменту регіонального розвитку Черкаської обласної державної адміністрації – при розробці «Стратегії розвитку Черкаської області на період до 2020 року» (довідка № 348 від 22.03.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, виконаною особисто автором. Наукові положення, висновки й рекомендації дисертаційного дослідження, які виносяться на захист, одержані автором самостійно. Внесок здобувача в колективно опубліковані праці конкретизовано в списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові результати дисертаційного дослідження апробовано на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема на: I Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі» (м. Кременчук, 2017 р.), VIII міжнародній науково-практичній конференції «Ефективне управління економікою: інформаційні технології, маркетинг, бізнес» (м. Черкаси, 2015 р.), IV Всеукраїнській науково-методичній конференції «Сучасні інформаційні технології в управлінні економічними об'єктами» (м. Вінниця, 2015 р.), VII міжнародній науково-практичній конференції присвяченій 55 річчю заснування ЧДТУ «Ефективне управління економікою: інформаційні технології, маркетинг, бізнес» (м. Черкаси, 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми модернізації економіки та фінансової системи України» (м. Черкаси, 2014 р.), XV міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасної економіки» (м. Черкаси, 2014 р.).

Публікації. Основні результати дослідження викладені в 13 опублікованих працях, зокрема шість публікацій в наукових фахових виданнях (у т.ч. одна – у виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз), одна публікація у зарубіжному виданні, шість публікацій в матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 4,25 ум.-друк. арк., з яких 2,75 ум.-друк. арк.

належать особисто автору. Внесок автора у спільно опубліковані роботи конкретизовано у списку літератури.

Структура і обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, які наведено на 164 сторінках основного друкованого тексту. Матеріали дисертації містять 26 рисунків, 17 таблиць та шість додатків. Список використаних джерел складається зі 161 найменування, які наведено на 18 сторінках. Загальний обсяг роботи складає 216 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методичні засади та механізми реалізації інноваційного потенціалу регіону**» розкрито сутність соціально-економічного потенціалу регіону і уточнено зміст категорій «інновації», «інноваційна діяльність», «інноваційний потенціал регіону», визначено фактори впливу на стан і рівень реалізації інноваційного потенціалу регіону, удосконалено методику його кількісної оцінки.

Результати аналізу існуючих теоретичних поглядів на зміст поняття «інноваційний потенціал регіону», його структуру, шляхи формування і реалізації дозволили визначити інноваційний потенціал як сукупність певних ресурсів, або, інакше кажучи, елементів, які використовуються в інноваційній діяльності суб'єкта. У зв'язку з цим, категорія «інноваційний потенціал регіону» може розглядатися як результуюча сукупність наукового, кадрового, технічного, фінансово-економічного, організаційного потенціалів, що забезпечує інноваційну діяльність і визначає рівень розвитку економіки регіону.

Виявлено комплекс факторів зниження темпів інноваційної діяльності на рівні регіону, до яких віднесені:

економічні (неясність і нечіткість у визначенні пріоритетів інноваційного розвитку; надмірне податкове адміністрування; недосконалість податкового законодавства в частині стимулювання інноваційної діяльності; бюрократизація управління економікою в регіонах і велике число контролюючих підприємства інстанцій; відсутність підготовлених фахівців з маркетингу інновацій, по формуванню ринку і просуванню високотехнологічної продукції; низький рівень системи страхування інноваційних ризиків; недооцінка ролі людського та інтелектуального капіталу; відсутність мотивації товаровиробників до реалізації інновацій; низький технологічний рівень виробництва; високий ступінь зносу основних фондів; низький рівень реалізації виданих патентів);

організаційні (низький рівень розвитку консалтингових поїдуть в області інновацій; низький рівень організації коопераційних і інтеграційних зв'язків всередині регіонів; відсутність досвіду взаємодії регіональних влад з науковими організаціями; відрив регіонального інноваційного сектора від виробництва; відсутність навичок комерціалізації результатів НДДКР; неефективні регіональні системи підготовки та перепідготовки кадрів в області інновацій, а також їх відсутність; наявний позитивний досвід інноваційної діяльності в ряді регіонів країни недостатньо використовується іншими регіонами);

фінансові (обмеженість регіональних бюджетів і коштів, що спрямовуються на інноваційний розвиток; труднощі доступу інвесторам, в тому числі іноземним, до пільгових кредитів; залежність доступу підприємств до пільгових кредитів, держзамовлень тощо, зв'язків з чиновниками держапарату; неприйнятні умови кредитування через високі відсоткові ставки; високий рівень інвестиційних ризиків; тривалий період окупності інвестицій; слабка роль регіонального приватного капіталу в інноваційній економіці регіонів; недолік власних фінансових коштів на підприємствах);

нормативно-правові (недосконалість правової бази інноваційної діяльності; відсутність ефективного механізму використання державою і регіональною владою належної їм інтелектуальної власності).

Шляхом синтезу положень окремих методичних підходів до кількісного визначення рівня інноваційного потенціалу удосконалено методику оцінки інноваційного потенціалу регіону на основі обґрунтованої в роботі системи показників (табл. 1).

Таблиця 1

Показники оцінки інноваційного потенціалу

Група		Показники
I	Показники наукового потенціалу (НП)	1. Частка фахівців, які виконують наукові та науково-технічні роботи в загальній чисельності зайнятого населення, %
		2. Частка кількості докторів і кандидатів наук, докторантів та аспірантів у загальній чисельності зайнятого населення, %
II	Показники кадрового потенціалу (КП)	3. Частка осіб, що отримали вищу освіту у загальній чисельності зайнятого населення, %
		4. Частка студентів ВНЗ від загальній чисельності зайнятого населення, %
III	Показники техніко-технологічного потенціалу (ТТП)	5. Частка витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення у загальному обсязі витрат на інноваційну діяльність, %
		6. Кількість впроваджених нових технологічних процесів на промислових підприємствах, од.
		7. Кількість придбаних нових технологій, од.
		8. Частка витрат на устаткування у загальному обсязі валових витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт, %
IV	Показники фінансово-економічного потенціалу (ФЕП)	9. Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції, %
		10. Частка валових витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у ВРП, %
		11. Відношення обсягу капітальних інвестицій до ВРП, %
V	Показники організаційного потенціалу (ОП)	12. Частка промислових підприємств, які займалися інноваційною діяльністю у загальній кількості промислових підприємств, %
		13. Частка промислових підприємств, що впроваджували інновації у загальній кількості промислових підприємств, %
		14. Частка підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України у загальній кількості промислових підприємств, %

Згідно з запропонованою удосконаленою методикою, показники інноваційного потенціалу регіону розраховуються за формулою:

$$P_{ip} = \frac{a_{ifakt}}{a_{smax}} k_i, \quad (1)$$

де P_{ip} – частковий показник інноваційного потенціалу регіону, a_{ifakt} , a_{imax} – фактичне значення часткового показника регіону і максимальне значення відповідного показника серед усіх регіонів України, k_i – коефіцієнт вагомості часткового показника, визначений методом експертних оцінок.

Кількісні значення окремих потенціалів-складових інноваційного потенціалу регіону розраховуються як середнє геометричне значення показників відповідної групи. Комплексну оцінку інноваційного потенціалу регіону запропоновано визначати за допомогою інтегрального показника (ІІ):

$$II = \sqrt[5]{НП * КП * ТП * ФЕП * ОП}, \quad (2)$$

де НП, КП, ТП, ФЕП, ОП – оцінки окремих потенціалів-складових інноваційного потенціалу регіону.

Запропонований методичний підхід до кількісного визначення рівня інноваційного потенціалу регіону дозволяє урахувати складні і багатогранні взаємозв'язки його складників і підвищити об'єктивність оцінки.

У другому розділі «Комплексна оцінка рівня реалізації інноваційного потенціалу регіону» подано аналіз соціально-економічного розвитку регіонів України, досліджено тенденції їх інноваційного і наукового розвитку, а також виконана інтегральна оцінка рівня інноваційного потенціалу регіонів України та здійснено їх групування за рівнем інноваційного потенціалу.

Аналіз показників соціально-економічного стану регіонів України свідчить про те, що їх розвиток в останні роки характеризується зменшенням промислового виробництва, відтоком інвестиційного капіталу, нестійкою експортною динамікою, зростанням цін на споживчому ринку і загальним падінням рівня доходів громадян. Згідно аналізу рейтингу регіонів України за даними Державного комітету статистики України за показниками соціально-економічного розвитку регіонів у 2015 році лідерами є: м. Київ, Київський, Дніпропетровський та Вінницький регіони. Останні сходинки в цьому рейтингу посіли Тернопільський, Рівненський, Закарпатський, Луганський та Донецький регіони. Всі інші регіони відносяться до регіонів-середняків (рис. 1).

Аналіз результатів інноваційної і наукової діяльності за регіонами України показав, що негативні тенденції у процесі переходу країни і її регіонів до інноваційного шляху економічного розвитку зберігаються. Так, частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції за період 2012-2015 рр. скоротилася в усіх регіонах (крім Запорізької обл.) і наразі коливається від 0,3% у Миколаївській обл. до 7,1% у Сумській обл.

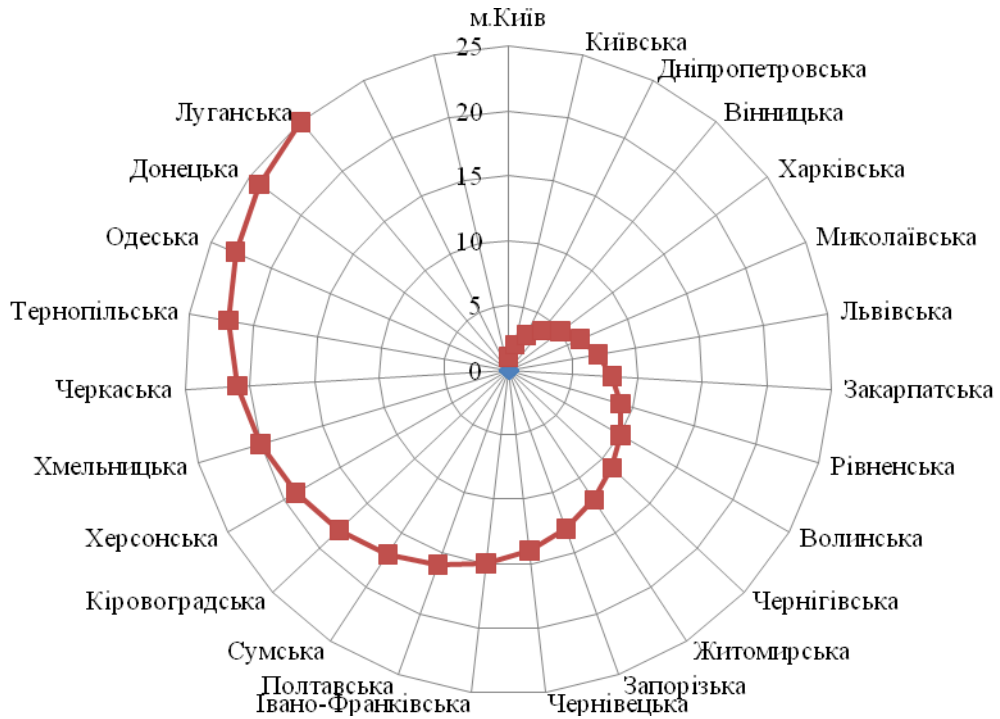

Рис. 1. Рейтингова оцінка регіонів України за рівнем соціально-економічного розвитку у 2015 році

Загальну тенденцію до скорочення мають також регіональні показники кількості фахівців і наукових організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи у 2012–2015 рр. (крім Хмельницької обл.), хоча кількість наукових працівників, зайнятих в економіці України, має стійку тенденцію до зростання (крім Донецької, Кіровоградської, Луганської і Полтавської областей).

Суттєво зменшилася кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації протягом 2012–2015 рр. за всіма регіонами України (крім Полтавської обл.). В структурі інноваційних витрат промислових підприємств продовжує зростати частка витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (до 80,7 %), і зменшуються витрати на НДР та інші витрати, включаючи витрати на навчання та підготовку персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених видів продукції та процесів, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій (до 14,7% та 4% відповідно).

Розрахунки, проведені за удосконаленою в роботі методикою оцінки інноваційного потенціалу регіону, показали, що за досліджуваний період відбулося зменшення рівня інноваційного потенціалу дев'яти регіонів України: Донецькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Луганській, Рівненській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській областей. В інших регіонах спостерігається незначне його зростання. Задля нівелювання виявлених флуктуацій значень інтегрального показника інноваційного потенціалу регіонів України, викликаних ситуативними факторами короткотермінової дії, їх значення за період 2012–2015 років усереднені (табл. 2).

**Інтегральний показник інноваційного потенціалу регіонів України
за 2012–2015 рр.**

<i>Області</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	Середнє значення за 2012-2015 рр.
Україна	0,0302	0,0303	0,0323	0,0328	0,0314
Вінницька	0,0110	0,0110	0,0111	0,0112	0,0111
Волинська	0,0084	0,0134	0,0130	0,0140	0,0122
Дніпропетровська	0,0171	0,0184	0,0201	0,0195	0,0188
Донецька	0,0149	0,0153	0,0068	0,0134	0,0126
Житомирська	0,0102	0,0140	0,0118	0,0115	0,0120
Закарпатська	0,0094	0,0095	0,0113	0,0115	0,0104
Запорізька	0,0209	0,0235	0,0240	0,0246	0,0232
Івано-Франківська	0,0160	0,0142	0,0165	0,0120	0,0147
Київська	0,0107	0,0125	0,0120	0,0123	0,0119
Кіровоградська	0,0122	0,0116	0,0105	0,0115	0,0115
Луганська	0,0140	0,0139	0,0069	0,0106	0,0114
Львівська	0,0181	0,0208	0,0213	0,0232	0,0209
Миколаївська	0,0131	0,0136	0,0166	0,0131	0,0141
Одеська	0,0220	0,0248	0,0175	0,0178	0,0205
Полтавська	0,0138	0,0142	0,0150	0,0136	0,0142
Рівненська	0,0108	0,0136	0,0123	0,0075	0,0112
Сумська	0,0217	0,0224	0,0220	0,0255	0,0229
Тернопільська	0,0121	0,0161	0,0162	0,0181	0,0156
Харківська	0,0416	0,0395	0,0397	0,0416	0,0406
Херсонська	0,0134	0,0142	0,0143	0,0129	0,0137
Хмельницька	0,0079	0,0122	0,0116	0,0085	0,0100
Черкаська	0,0105	0,0159	0,0161	0,0113	0,0135
Чернівецька	0,0122	0,0115	0,0129	0,0135	0,0125
Чернігівська	0,0101	0,0101	0,0098	0,0085	0,0096
м. Київ	0,0496	0,0459	0,0530	0,0449	0,0484

За результатами розрахунків регіони України зведені у чотири групи за рівнем інноваційного потенціалу: вкрай низький ($IP \leq 0,01$), низький ($0,01 < IP \leq 0,02$), середній ($0,02 < IP \leq 0,03$), високий ($IP > 0,03$).

Тіснота взаємозв'язку інноваційного потенціалу регіонів з рівнем їх соціально-економічного розвитку оцінювалася за допомогою рангової кореляції Спірмена, значення якого $r_s = 0,0992308$ свідчить про неприпустимо низький рівень реалізації інноваційного потенціалу регіонів, який практично не впливає на регіональні процеси соціально-економічного розвитку.

Для групування регіонів України за рівнем реалізації інноваційного потенціалу за результуючий показник (PII) обрано частку реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у 2015 р. Виділено чотири рівні реалізації інноваційного потенціалу регіонів:

вкрай низький ($P_{III} \leq 2,1$), низький ($2,1 < P_{III} \leq 3,75$), середній ($3,75 < P_{III} \leq 5,4$), високий ($P_{III} > 5,4$).

За результатами аналізу побудовано матрицю в координатах: «рівень інноваційного потенціалу регіону – рівень реалізації інноваційного потенціалу регіону» і проведено групування регіонів України за виділеними ознаками (рис. 2), результати якого свідчать як про падіння рівня інноваційного потенціалу значної частини регіонів України, так і про загальне зниження ефективності його реалізації.

Рівень реалізації інноваційного потенціалу регіону ↑	I	II	III Сумська	IV
	V	VI Закарпатська Тернопільська	VII	VIII
	IX	X Волинська, Донецька, Кіровоградська, Чернівецька	XI Запорізька	XII Харківська
	XIII Хмельницька, Чернігівська	XIV Вінницька, Дніпропетровська, Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Херсонська, Черкаська	XV Львівська	XVI м. Київ
	Рівень інноваційного потенціалу регіону →			

Рис. 2. Матриця «рівень інноваційного потенціалу – рівень реалізації інноваційного потенціалу» регіонів України у 2015 році.

Побудована матриця дає підстави для визначення стратегічних напрямів подолання регіональних диспропорцій у формуванні і реалізації інноваційного потенціалу регіонів України.

У третьому розділі «Удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону» удосконалені методичні засади обґрунтування стратегічних напрямів підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу регіону і організаційно-економічний механізм реалізації інноваційного потенціалу регіонів, розвинуто структуру його інформаційно-аналітичного забезпечення.

На основі аналізу побудованої матриці групування регіонів України за ознаками наявного інноваційного потенціалу і рівня його реалізації і визначеного комплексу причин зниження темпів інноваційної діяльності на рівні регіону удосконалено методичні засади щодо обґрунтування стратегічних напрямів підвищення реалізації інноваційного потенціалу регіонів. Оскільки матриця є діагонально симетричною, загалом виділено десять стратегічних напрямів, шість з яких є парними, які охоплюють всі 16 квадрантів матриці (табл. 3).

Стратегічні напрями підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу регіону

Напря́м	Квадрант	Зміст напрямку	Складова ІІІ
Підтримуючий	IV	Заходи з підтримання швидкості інноваційних процесів, ефективності системи трансферу знань, їх комерціалізації	ОП
Нових можливостей	III	Реалізація ІІІ, що забезпечує прискорений інноваційний розвиток обмеженої кількості зростаючих галузей господарювання регіону, розвиток взаємозв'язків «наука-виробництво»	ТТП, ОП
	VIII	Прискорення інноваційних процесів, зміцнення і розвиток нових зв'язків «наука-виробництво», розвиток кластерів	ОП
Вибіркового розвитку	VII	Реалізація ІІІ на забезпечення підвищення інноваційності розвитку галузей спеціалізації регіону, розвиток слабких ланок інноваційної інфраструктури, кадрове забезпечення	ТТП, ОП, КП
Інфраструктурний	II	Спрямування процесів реалізації наявного ІІІ на збалансування структури регіональної інноваційної системи (РІС), в системі генерації і розповсюдження знань акцент на за безпечення інноваційного розвитку ключових галузей спеціалізації регіону	НП, ТТП, ФЕП
	XII	Спрямування процесів реалізації ІІІ на збалансування регіональної інноваційної інфраструктури, створення ринкових (маркетингових) інновацій	ТТП, ФЕП, ОП
Спрямованих зусиль	VI	Спрямування процесів реалізації ІІІ на структурну цілісність РІС і системи генерації і розповсюдження знань, інтегрування РІС у національну інноваційну систему	НП, КП, ФЕП, ОП
	XI	Спрямування процесів реалізації ІІІ на забезпечення інноваційного розвитку цілісного господарського комплексу регіону, забезпечення цілісності інноваційної інфраструктури, стимулювання створення продуктивних інновацій	ТТП, ФЕП, ОП
Диференціації	I	Диференціація напрямів і галузей інноваційного розвитку, формування «лазерного променя» реалізації ІІІ на створення локомотиву інноваційного розвитку регіону	НП, КП, ТТП, ФЕП, ОП
	XVI	Стимулювання видової диференціації інновацій (акцент на продуктивні інновації), розгалуження взаємозв'язків «наука-виробництво», активізація інноваційних процесів	НП, ОП
Структуротвірний	X	Спрямування реалізації ІІІ на власне розширене відтворення, формування цілісної структури РІС, стимулювання процесних і продуктивних інновацій, активізація інноваційних процесів	НП, КП, ТТП, ФЕП, ОП
Нарощування	V	Формування «лазерного променя» реалізації ІІІ на створення локомотиву інноваційного розвитку регіону, нарощування скелетної структури РІС відповідно до «лазерного променя»	НП, КП, ТТП, ФЕП, ОП
	XV	Нарощування темпів інноваційних процесів, кількості продуктивних і ринкових (маркетингових) інновацій, тісноти взаємозв'язків «наука-виробництво»	НП, ОП
Граничного напруження	IX	Спрямування реалізації ІІІ на власне розширене відтворення, формування скелетної структури РІС, стимулювання процесних і продуктивних інновацій	НП, КП, ТТП, ФЕП, ОП
	XIV	Спрямування реалізації ІІІ на власне розширене відтворення, формування цілісної системи трансферу знань, стимулювання процесних і продуктивних інновацій	НП, КП, ТТП, ФЕП, ОП
Конструювання	XIII	Спрямування реалізації ІІІ на власне розширене відтворення, формування скелетної структури РІС і системи трансферу знань, стимулювання процесних інновацій	НП, КП, ТТП, ФЕП, ОП

Виділені стратегічні напрями складають основу удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу

регіону (рис. 3), особливістю якого є технологізація завдань відповідно до обраного стратегічного напрямку підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу і регіональних особливостей його стану і використання, що обумовлює вибір економічного інструментарію й організаційних підходів, пріоритетність використання окремих потенціалів-складових інноваційного потенціалу регіону, характер взаємозв'язків, співвідношення організації і самоорганізації, загальну конфігурацію самого організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону.

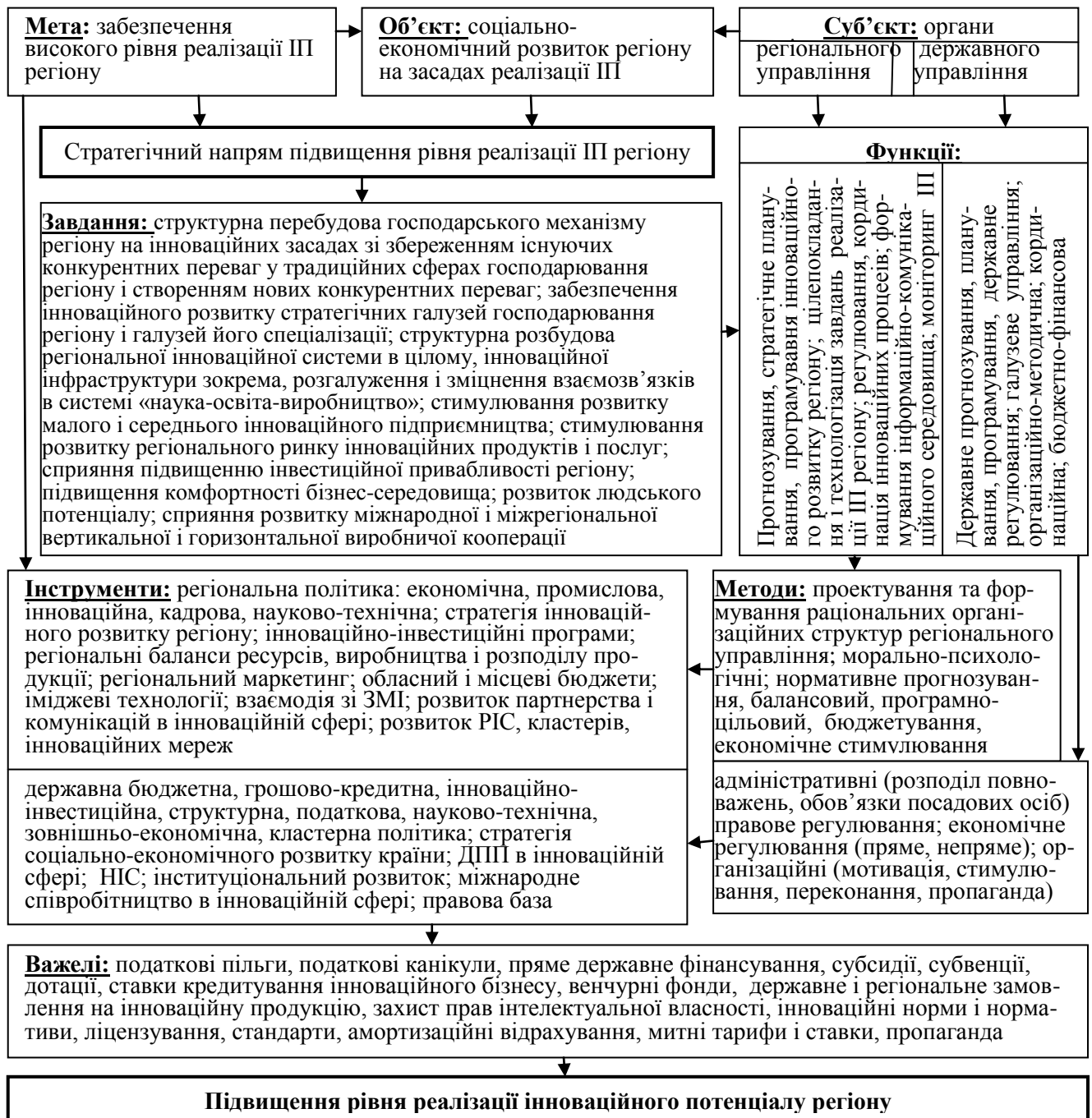

Рис. 3. Структура організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону.

Механізм передбачає диференціацію методів, важелів і міри державного втручання у процес реалізації інноваційного потенціалу регіону і розширення інструментарію регіонального управління за рахунок впровадження засобів регіонального маркетингу (маркетинг-менеджмент у регіоні, іміджеві технології, маркетингова політика комунікацій).

Реалізація удосконаленого організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону потребує розвитку його інформаційно-аналітичного забезпечення. Запропоновано розширення інформаційної складової за рахунок доповнення блоком моніторингу (виконується щорічно):

стану інноваційного потенціалу регіону (в т.ч. за окремими потенціалами-складовими);

рівня реалізації інноваційного потенціалу;

видової структури інновацій (створених в регіоні, впроваджених в регіоні, створених і впроваджених в регіоні);

структури інновацій за рівнем ринкової новизни (принципово нові, нові для підприємства) відповідно створених в регіоні, впроваджених в регіоні, створених і впроваджених в регіоні;

формування (розвитку) регіональної інноваційної системи (кількісні показники зростання окремих елементів РІС (в т.ч. – інноваційної інфраструктури), повнота структури РІС, формування інтеграційних інноваційних утворень – мереж, кластерів).

Розширення аналітичної складової запропоновано здійснити за рахунок доповнення:

удосконаленою методикою оцінки інноваційного потенціалу регіону на основі обґрунтованої в роботі системи показників (методика має бути затверджена і рекомендована до використання на державному рівні, що забезпечить можливість співставлення оцінок інноваційного потенціалу регіонів України);

оцінкою тісноти зв'язку показників розвитку РІС і рівня реалізації інноваційного потенціалу регіону (на основі кореляційного аналізу);

оцінкою впливу кількісних показників зростання окремих елементів РІС на видову структуру інновацій, створених в регіоні, на структуру інновацій, створених в регіоні, за рівнем ринкової новизни (на основі рангової кореляції Спірмена).

Отримані аналітичні дані мають бути враховані в процесі технологізації завдань підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу регіону в межах відповідного стратегічного напрямку.

Обґрунтовано, що впровадження науково обґрунтованих методичних положень і організаційних підходів щодо удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону, дозволить у середньостроковій перспективі активізувати інноваційні процеси на рівні регіону, підвищити його конкурентоспроможність як суб'єкта господарювання за рахунок збільшення частки інноваційної продукції і послуг.

ВИСНОВКИ

У дисертації розв'язано важливе науково-прикладне завдання щодо розвитку теоретичних, методичних і організаційних засад удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону. Зміст основних висновків і рекомендацій полягає в такому.

1. Систематизовано і узагальнено наукові погляди на сутність поняття «інноваційний потенціал регіону», його структуру, механізми формування і реалізації. Розвинуто понятійно-категоріальний апарат регіональної економіки за рахунок уточнення визначення поняття «інноваційний потенціал регіону» у широкому і вузькому розумінні і виявлено його структуру (науковий, кадровий, техніко-технологічний, фінансово-економічний, організаційний потенціали).

2. Виявлено причини і сформовано комплекс факторів зниження темпів інноваційної діяльності на рівні регіону, які деталізовані за кожною групою (економічні, організаційні, фінансові, нормативно-правові).

3. Сформовано систему показників оцінки інноваційного потенціалу регіонів України. Запропоновані методичні положення кількісної оцінки окремих потенціалів-складових інноваційного потенціалу регіонів на основі запропонованої системи показників і з урахуванням визначених в роботі їх вагових коефіцієнтів, а також комплексної оцінки інноваційного потенціалу регіону за допомогою інтегрального показника.

4. Результати аналізу соціально-економічного розвитку регіонів України виявили загальну тенденцію до зменшення промислового виробництва в регіонах, відтік інвестиційного капіталу, нестійкої експортної динаміки, зростання цін на споживчому ринку і загальним падінням рівня доходів громадян. Виконана рейтингова оцінка регіонів України за рівнем соціально-економічного розвитку у 2015 році. Визначено низку негативних тенденцій у інноваційній і науковій діяльності регіонів (скорочення частки реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції, регіональних показників кількості фахівців і наукових організацій, які виконували НДР і НДДКР, кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації, незадовільна структура інноваційних витрат промислових підприємств тощо). Виконано оцінку інноваційного потенціалу регіонів України і рівня його реалізації, тісноти взаємозв'язку інноваційного потенціалу регіонів з рівнем їх соціально-економічного розвитку, побудовано матрицю групування регіонів за рівнем інноваційного потенціалу і його реалізації.

5. Удосконалено методичні засади щодо обґрунтування стратегічних напрямів підвищення реалізації інноваційного потенціалу регіонів на основі побудованої діагонально симетричної матриці. Виділено десять стратегічних напрямів: підтримуючий, нових можливостей, вибіркового розвитку, інфраструктурний, спрямованих зусиль, диференціації, структуро твірний, нарощування, граничного напруження, конструювання. Визначені стратегічні напрями деталізовані за змістом.

6. Удосконалено організаційно-економічний механізм реалізації інноваційного потенціалу регіону, особливістю якого є визначення стратегічного напрямку підвищення реалізації інноваційного потенціалу регіону, технологізація завдань, розширення інструментарію регіонального управління за рахунок впровадження засобів регіонального маркетингу, диференціацію методів, важелів і міри державного втручання у процес реалізації інноваційного потенціалу регіону.

7. Розвинуто структуру інформаційно-аналітичного забезпечення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону. Запропоновано доповнення інформаційної складової блоком моніторингу реалізації інноваційного потенціалу, аналітичної складової – методичними рекомендаціями щодо оцінки інноваційного потенціалу регіону, тісноти зв'язку показників розвитку регіональної інноваційної системи і рівня реалізації інноваційного потенціалу регіону, впливу кількісних показників зростання її окремих елементів на структуру інновацій.

8. В цілому проведене дослідження дало змогу поглибити теоретичні уявлення про сутність інноваційного потенціалу регіону, теоретико-методичні засади його формування і реалізації, удосконалити методичні положення щодо оцінки і аналізу інноваційного потенціалу і рівня його використання, визначення стратегічних напрямів підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу регіону, удосконалити організаційно-економічний механізм реалізації інноваційного потенціалу регіону і структурно розвинути його інформаційно-аналітичне забезпечення, що надає можливість забезпечити інноваційних шлях соціально-економічного розвитку регіону, підвищення його конкурентоспроможності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях:

1. Дяченко О. П. Удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу [Електронний ресурс] / О. П. Дяченко // Ефективна економіка¹. – 2016. – № 4. – Режим доступу до журналу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5749> (0,3 ум.-друк.арк.).

2. Дяченко О. П. Теоретичні та методологічні аспекти ефективної реалізації потенціалу регіону / О. П. Дяченко // Вестник Херсонського національного технічного університета : Сб. наукових трудов Херсонського нац. техн. ун-та. – Херсон : ХНТУ, 2015. – № 4 (55). – С. 167–172 (0,5 ум.-друк.арк.).

3. Миленський В. Методологія індикативного аналізу соціально-економічного розвитку та реалізації потенціалу регіону / В. Миленський, С. Лишко, О. Шулежко // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси : ЧДТУ, 2015. – Вип. 40. – Ч. III. – С. 50–55 (Серія «Економічні науки»). (0,45 ум.-друк.арк.) *Особистий внесок :*

¹Включено до міжнародних науко метричних баз даних: Google Scholar, Index Copernicus.

розроблено систему індикативної діагностики соціально-економічного розвитку регіонів (0,15 ум.-друк.арк.).

4. Миленський В. М. Дослідження економічного потенціалу регіону : факторний аналіз / В. М. Миленський, О. П. Шулежко // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : економіка і менеджмент. – 2015. – № 2 (19). – С. 63–70 (0,6 ум.-друк.арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано авторське тлумачення поняття «економічний потенціал регіону».* (0,3 ум.-друк.арк.)

5. Строкань О. А. Методологія індикативної оцінки відтворювальної діяльності регіону / О. А. Строкань, О. П. Шулежко / Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі : зб. Наук. праць Полтавського ун-ту економ. і торг. – Полтава : ПУЕТ, 2015 – С. 32–37 (серія: «Економічні науки») (0,5 ум.-друк.арк.). *Особистий внесок: визначено зміст відтворювального розвитку як основи індикативного управління економічними системами регіону.* (0,25 ум.-друк.арк.)

6. Шулежко О. П. Застосування системного підходу в територіальному розвитку / О.П. Шулежко // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : сб. науч трудов Дон. нац. ун-та – Винница : ДонНУ, 2014. – С. 265–269. (0,45 ум.-друк.арк.)

Публікації у наукових виданнях інших країн

7. Жученко А. М. Концептуальные положения и принципы устойчивого развития регионов Украины / А. М. Жученко, О. П. Шулежко, О. С. Жук // Экономика и право в условиях развития современного общества : сб. научн. статей Белорусск. торг.-экон. ун-та потреб кооп.; Российск. Гос. Соц. ун-т. – М. : Перспектива, УО «БТЭУ ПК», «РГСУ», 2015. – С. 43–56. (0,7 ум.-друк.арк.) *Особистий внесок: розглянуто основні принципи досягнення стійкого економічного розвитку регіонів* (0,25 ум.-друк.арк.).

Матеріали наукових конференцій

8. Дяченко О. П. Інноваційно-інвестиційний механізм як система відтворюваних процесів регіону / О.П. Дяченко // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі : Зб. тез I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Кременчук, 21-23 січ. 2017 р.). – Кременчук : КрНУ, 2017. – С. 272–274. (0,1 ум.-друк.арк.)

9. Дяченко О.П. Рациональный территориальный розподіл праці : регіональний аспект / О.П. Дяченко // Эффективное управления економікою : інформаційні технології, маркетинг, бізнес : тези доп. VIII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 8 груд. 2015 р.). – Черкаси : Типографія ПРЕСС-ІНФОРМ, 2015. – С. 53–57. (0,2 ум.-друк.арк.)

10. Шулежко О. П. Виробничо-технічна складова наукового потенціалу регіону / О. П. Шулежко // Сучасні інформаційні технології в управлінні економічними об'єктами : тези доп. IV Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Вінниця, 23-24 квіт. 2015 р.). – Вінниця : Вінницький національний аграрний університет, 2015. – С. 146–148. (0,1 ум.-друк.арк.)

11. Лишко С. В. Стратифікація регіонального економічного простору / С. В. Лишко, О. П. Шулежко // Ефективне управління економікою : інформаційні технології, маркетинг, бізнес : тези доп. VII міжнар. наук.-практ. конф. присв. до 55-р. засн. ЧДТУ (м. Черкаси, 11-13 бер. 2015 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2015. – С. 46–47. (0,1 ум.-друк.арк.). *Особистий внесок : систематизовано основні засади стратифікації регіонального економічного простору та основні характеристики страт (0,05 ум.-друк.арк.)*

12. Побережна І. В. Переваги кооперації в сучасних умовах господарювання/ І. В. Побережна, О. П. Шулежко // Актуальні проблеми модернізації економіки та фінансової системи України : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 28-29 лист. 2014 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2014. – С. 162–164. (0,1 ум.-друк.арк.). *Особистий внесок : досліджено кластери як вид кооперації в сучасних умовах господарювання (0,05 ум.-друк.арк.)*

13. Лишко С. В. Принципи формування та розвитку регіональних виробничо-економічних систем / С. В. Лишко, І. В. Побережна, О. П. Шулежко // Теорія і практика сучасної економіки : матер. XV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 19 лист. 2014 р.). – Черкаси : Черкаський державний технологічний університет, 2014. – С. 132–135. (0,15 ум.-друк.арк.). *Особистий внесок : узагальнено основні принципи формування та розвитку регіональних виробничо-економічних систем. (0,05 ум.-друк.арк.)*

АНОТАЦІЯ

Дяченко О. П. Удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» Міністерства освіти і науки України, Покровськ, 2017.

У дисертаційній роботі узагальнено наукові погляди на зміст поняття «інноваційний потенціал регіону», шляхи і засоби його формування і реалізації; уточнено причини і фактори стримання інноваційної діяльності в регіоні. Удосконалено методику оцінки інноваційного потенціалу регіону за рахунок формування комплексної системи індикаторів його стану, яка охоплює п'ять окремих потенціалів-складових інноваційного потенціалу регіону (науковий, кадровий, техніко-технологічний, фінансово-економічний, організаційний) і передбачає використання інтегрального показника, удосконалено концептуальні засади стратегічного розвитку регіону на основі організаційно-економічний механізм реалізації інноваційного потенціалу регіону, який, на відміну від існуючого, передбачає технологізацію завдань відповідно до визначеного стратегічного напрямку підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу і розширення інструментарію регіонального управління за рахунок впровадження засобів регіонального маркетингу.

Ключові слова: *регіон, інноваційний потенціал, інноваційна діяльність, організаційно-економічний механізм, структура, стратегія розвитку.*

АННОТАЦИЯ

Дяченко А. П. Совершенствование организационно-экономического механизма реализации инновационного потенциала. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – ГВУЗ «Донецкий национальный технический университет» Министерства образования и науки Украины, Покровск, 2017.

Диссертация посвящена решению актуального задания развития теоретических, методических и практических основ совершенствования организационно-экономического механизма реализации инновационного потенциала для обеспечения социально-экономического развития региона.

В работе систематизированы и обобщены научные взгляды на сущность понятия «инновационный потенциал региона», его структуру, механизмы формирования и реализации, развито понятийно-категориальный аппарат региональной экономики за счет уточнения определения понятия «инновационный потенциал региона» в широком и узком смысле и выявлено его структуру (научный, кадровый, технико-технологический, финансово-экономический, организационный потенциалы).

Выявлены причины и сформирован комплекс факторов снижения темпов инновационной деятельности на уровне региона, детализированные по каждой группе (экономические, организационные, финансовые, нормативно-правовые).

Сформирована система показателей оценки инновационного потенциала регионов Украины. Предложены методические положения количественной оценки отдельных потенциалов-составляющих инновационного потенциала регионов на основе предложенной системы показателей и с учетом определенных в работе их весовых коэффициентов, а также комплексной оценки инновационного потенциала региона с помощью интегрального показателя ..

Проведен анализ динамики показателей социально-экономического развития регионов Украины, выявлены тенденции и закономерности их развития.

Проанализированы основные показатели инновационной и научной деятельности регионов Украины, а также выполнена оценка их инновационного потенциала и уровня его реализации, тесноты взаимосвязи инновационного потенциала регионов с уровнем их социально-экономического развития, построено матрицу группировки регионов по уровню инновационного потенциала и его реализации.

Усовершенствованы методические основы для обоснования стратегических направлений повышения реализации инновационного потенциала регионов на основе построенной диагонально симметричной матрицы. Выделено десять стратегических направлений: поддерживающий, новых возможностей, выборочного развития, инфраструктурный, направленных усилий, дифференциации, структур образующих, наращивание, предельного напряжения, конструирование. Определены стратегические направления детализированы по содержанию.

Усовершенствован организационно-экономический механизм реализации инновационного потенциала региона, особенностью которого является определение стратегического направления повышения реализации инновационного потенциала региона, технологизация задач, расширение инструментария регионального управления за счет внедрения средств регионального маркетинга, дифференциацию методов, рычагов и меры государственного вмешательства в процесс реализации инновационного потенциала региона.

Ключевые слова: *регион, инновационный потенциал, инновационная деятельность, организационно-экономический механизм, структура, стратегия развития.*

SUMMARY

Diachenko O. P. Improvement of organizational and economic mechanism of realization of innovative potential. – As a Manuscript.

The thesis for obtaining a degree of Candidate of Economics in the specialty 08.00.05 – development of productive forces and regional economics. – Donetsk National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Pokrovsk, 2017.

In dissertation work is summarized scientific opinions on the content of the concept «innovative potential of the region», ways and means of its formation and implementation; The reasons and factors of restraint of innovation activity in the region are specified. The methodology for assessing the innovative potential of the region through the development of a comprehensive system of indicators of its state, covering five separate potential components of the innovation potential of the region (scientific, personnel, technical-technological, financial-economic, organizational) is improved, and it involves the use of the integral indicator, the conceptual principles of strategic development of the region on the basis of organizational and economic mechanism of realization of innovative potential of the region, which, unlike the existing, edbachaye technologizing tasks according to defined strategic direction of improving the innovation potential and the expansion of regional management tools due to the introduction of regional marketing

Keywords: *region, innovative potential, innovative activity, organizational and economic mechanism, structure, development strategy.*

Підписано до друку 07.09.2017 р.
Формат 60×84 1/16. Ум. друк. арк. 0,9. Друк лазерний. Замовлення № 45/17.
Тираж 100 прим.

Надруковано у Видавничому центрі Індустріального інституту
ДВНЗ «ДонНТУ»